

RAJAVARTIOLAITOKSEN VASTUULLISUUSRAPORTTI VUODESTA 2021

RAJAVARTIOLAITOS
GRÄNSBEVAKNINGSVÄSENDET
FINNISH BORDER GUARD

Rajavartiolaitoksen johdon katsaus

Rajavartiolaitos laati historiansa ensimmäisen vastuullisuussuunnitelman vuonna 2021. Suunnitelma on samalla Rajavartiolaitoksen sitoumus kestävään kehitykseen. Vastuullisuusraportissa kuvataan, kuinka työemme on lähtenyt käyntiin.

Monialaisena viranomaisena Rajavartiolaitoksella on oivat mahdollisuudet edistää vastuullisuutta ja kestäväää kehitystä useilla eri aloilla. Laajalla tehtäväkentällä arkinen, hyvin tehty työemme vahvistaa myös vastuullisuustavoitteiden saavuttamista, oli pa kyseessä sitten vaikkapa ympäristövahinkojen torjunta tai runsaslukuiset asiakaskohtaukset rajatarkastuksia tai merellistä valvontaa hoitaessamme.

Vastuullisuussuunnitelmaa laatiessamme valitsimme viisi erityistä tavoitetta YK:n 17:a kestävään kehityksen tavoitteesta. Tavoitteita valitessamme tunnistimme kokonaisuudet, joiden osalta voimme edelleen kehittää toimintaamme voimakkaasti ja samalla edistää vastuullisuustavoitteiden saavuttamista kansallisesti. Raportista näemme, että olemme lähteneet hyvin liikkeelle, mutta työtä on vielä paljon tehtävänä sekä oman jalanjälkemme pienentämiseksi että kädenjälkemme kasvattamiseksi.

Rajavartiolaitos on sitoutunut asettamiensa tavoitteiden saavuttamiseen. Samalla arvioimme jatkuvasti, voisimmeko tehdä vielä enemmän. Samaan kannustan jokaista Rajavartiolaitoksessa palvelevaa tehtävään katsomatta.

Pasi Kostamovaara

Kenraaliluutnantti

Rajavartiolaitoksen päällikkö

Kuva 1. Suomen ja Venäjän valtioiden rajamerkit Suomen itärajalla.

1 Rajavartiolaitos ja sen toiminta vuonna 2021

Esittely

Rajavartiolaitos ylläpitää ja kehittää rajaturvallisuutta, meriturvallisuutta ja kriisivalmiutta. Alueellisen koskemattomuuden valvonta ja valmius sen turvaamiseen on jatkuvaa. Rajavartiolaitos tuottaa turvallisuuspalveluja kaikissa olosuhteissa erityisesti harvaan asutulla itärajalla ja merialueilla. Rajavartiolaitos edistää EU:n yhdenmätyn rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämistä, osallistuu aktiivisesti eurooppalaisen raja- ja merivartioston toimintaan velvoitteiden mukaisesti ja luo edellytykset vastaanottaa sen tukea Suomessa tilanteen niin edellyttäessä.

Rajavartiolaitoksen tehtävistä vastaa yhdeksän hallintoyksikköä. Ne ovat Rajavartiolaitoksen esikunta (joka toimii myös sisäministeriön rajavartio-osastona), Kaakkois-Suomen, Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Lapin rajavartiostot, Suomenlahden ja Länsi-Suomen merivartiostot, Vartiolen- tolaivue sekä Raja- ja merivartiokoulu.

Vuoden 2021 lopussa Rajavartiolaitoksen palveluksessa oli yhteensä 2 961 virkamiestä, joista miehiä 2 503 (85 %) ja naisia 458 (15 %). Sotilasviranhaltijoita on noin 85 % henkilöstöstä. Naisten osuus sotilasviranhaltijoista on pysynyt ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna ja se on noin 8 %. Rajavartiolaitoksessa naiset työskentelevät pääsääntöisesti siviilitehtävissä, heidän osuutensa siviilihenkilöistä on 59,8 %.

Henkilöstön avainlukuja, Rajavartiolaitos	2019	2020	2021
Henkilöstön kokonaismäärä	2924	2976	2961
Miesten ja naisten osuus koko henkilöstöstä, %	85/15	85/15	85/15
Sotilashenkilöstön osuus koko henkilöstöstä, %	86	85	85
Miesten ja naisten osuus sotilashenkilöstöstä, %	93/7	92/8	92/8
Naisten osuus siviilihenkilöstöstä, %	66	66	60

Taulukko 1. Taulukko Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenteesta vuosilta 2019, 2020 ja 2021.

Katsaus vuoteen 2021

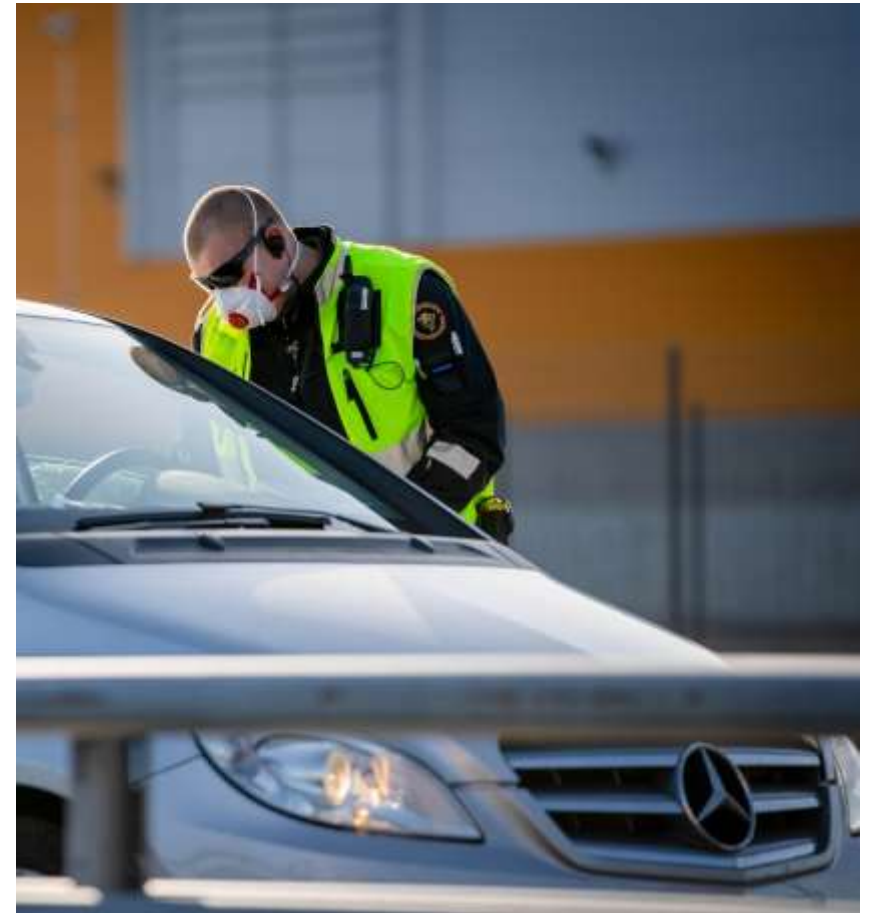
Vuosi 2021 haastoi Rajavartiolaitosta ja sen henkilöstöä poikkeuksellisella tavalla. Vuoden aikana pandemia jatkoi leviämistään, mikä edellytti sisäraja-avallisuuden ylläpitämistä pääosan vuodesta. Vastaavasti ulkorajaliikennettä rajoitettiin koko vuoden. Lisäksi annettiin laajasti virka-apua terveysviranomaisille terveysturvallisuustarkastuksiin rajoilla. Vuoden aikana myös eurooppalainen rajaturvallisuustilanne heikentyi merkittävästi erityisesti Puolan ja Baltian ulkorajoilla. Laajaan laitotomaan maahantuloon ja sen järjestämiseen liittyi selvästi valtiollista hybridivaikuttamista. Loppuvuoden aikana Ukrainan kriisi ja Venäjän toiminta siihen liittyen lisäsi sotilaallisia jännitteitä Pohjois-Euroopassa.

Edellä mainitut tapahtumat ja tilanteet edellyttivät Rajavartiolaitokselta samanaikaisia toimenpiteitä käytännössä kaikilla sen tehtäväalueilla. Haasteista selvittiin erityisesti Rajavartiolaitoksen henkilöstön laaja-alaisen osaamisen, perusteellisen koulutuksen ja ennen kaikkea rautaisen asenteen johdosta.

Rajavartiolaitoksen voimavaroista on huolehdittu pandemian aikana hyvin ja syntyneisiin ylimääräisiin kustannuksiin eduskunta on myöntänyt lisäresursseja. Niiden avulla pystyttiin esimerkiksi palkkaamaan hiljattain eläkkeelle siirtyneitä henkilöitä töihin selvittääksemme tehtävistämme. Pitkäaikainen ja laaja-alainen sisärajavalvonta ei olisi ollut kuitenkaan mahdollista ilman samanaikaista ulkorajaliikenteen voimakasta rajoittamista.

Poikkeuksellinen vuosi ja sen mukainen toiminta aiheuttivat muun muassa normaalia enemmän matkustamista sekä lisäsi ajoneuvojen tarvetta ja käyttöä, kun normaalisti ulkorajojen valvonnasta vastaava henkilöstö työskenteli myös sisärajoillamme. Läpi vuoden keskimäärin noin 300 virkamiestä työskenteli jossain muualla, kuin heidän omalla virkapaikallaan. Sisärajavalvonnasta sekä terveysviranomaisille annetusta virka-avusta johtuvista henkilöstön komennuksista, lisähenkilöstön palkkaamisesta, ylimääräisistä työvoimakustannuksista sekä matkustamis- ja majoituskustannuksista aiheutui Rajavartiolaitokselle vuonna 2021 noin 15 miljoonan ylimääräiset kustannukset.

Enemmän Rajavartiolaitoksen vuoden 2021 toiminnasta voit lukea Rajavartiolaitoksen internetsivuilla julkaistusta vuosikertomuksesta.

Kuva 2. Rajavartiomies suorittamassa sisärajavalvonnan tehtäviä asianmukaisessa suojaruustuksessa.

2 Rajavartiolaitoksen vastuullisuus

Rajavartiolaitoksen vastuullisuus on sisällytetty Rajavartiolaitoksen tulossuunnitelmaan sekä toiminta- ja taloussuunnitelmaan (TS/TTS), joka toimeenpanee Rajavartiolaitoksen 2027 strategiaa. Toimeenpanolla edistetään hallitusohjelman ja sisäministeriön konsernistrategian tavoitteita, Rajavartiolaitoksen henkilöstöstrategian, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman sekä vastuullisuussuunnitelman tavoitteita.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Rajavartiolaitos pyrkii toteuttamaan tehtävänsä tulevaisuudessakin taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla osana ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä kestävämmän Suomen rakentamista.

Kuva 3. Rajavartiomies tarkastamassa matkustusasiakirjoja rajanylityspaikalla.

3 Rajavartiolaitoksen vastuullisuussuunnitelma

Rajavartiolaitoksen vastuullisuussuunnitelma perustuu YK:n kestävän kehityksen 17 tavoitteeseen. Suunnitelmassa kuvataan Rajavartiolaitoksen tavoitteet sidottuina valittuihin YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä keskeiset toimenpiteet, jotka toimeenpanemalla kestävän kehityksen tavoitteisiin pyritään. Toimeenpanon astetta ja onnistumista seurataan mittareilla. Rajavartiolaitoksen vastuullisuussuunnitelma on samalla Rajavartiolaitoksen toimenpidesitoumus kestävään kehitykseen.

Vastuullisuussuunnitelma toimeenpannaan Rajavartiolaitokselle myönnettyjen voimavarojen puitteissa. Suunnitelman toimeenpanoa tukevat sisäministeriön hiilijalanjäljen laskenta sekä hankintoja koskevat puitesopimukset ja niiden velvoitteet. Osa kestävän kehityksen toimenpiteistä ja niiden mittareista sisältyy Rajavartiolaitoksen ja rajavartio-osaston tulossopimuksiin.

Suunnitelman toimeenpanolla kehitetään vastuullisuuden kulttuuria koko organisaatiossa ja vaikiinnutetaan kestävän kehityksen tavoitteiden huomioiminen kaikessa toiminnassa. Keskeistä on vastuullisuuden huomioiminen myös kaikessa opetuksessa ja opetussuunnitelmissa.

Vastuullisuuden ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisilla toimenpiteillä ja tavoitteiden saavuttamisella Rajavartiolaitos tukee yhdenvertaisuuden lisäämistä, turvaa osaltaan tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen palvelun koko Suomessa ja osallistuu ympäristöjalanjäljen pienentämiseen.

Kuva 4. Rajavartio suorittamassa rajavalvontaa syksyisissä maisemissa.

3.1 Kestävän kehityksen tavoitteet ja Rajavartiolaitoksen toimenpiteet

Rajavartiolaitoksen vastuullisuustyön vaikuttavuutta ja kehittämismahdollisuuksia arvioitiin suhteessa YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Rajavartiolaitos on monialainen viranomaisorganisaatio, jonka lakisääteiset tehtävät tukevat useiden tavoitteiden saavuttamista jo sellaisenaan. Arviointityössä tunnistettiin 14 YK:n kestävän kehityksen tavoitetta, joiden saavuttamista Rajavartiolaitos tehtäviä hoitaessaan tukee joka päivä.

Kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta keskeisiä tehtäviä ovat muun muassa ihmisten turvallisuutta ja turvallisuudentunnetta sekä yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta ylläpitävät rajaturvallisuustehtävät ja meripelastus, merellinen ympäristövahinkojen torjunta sekä metsästyksen ja kalastuksen valvonta. Rikostorjunta osallistuu ylläpitämään yhteiskuntarauhaa ja oikeudenmukaisuutta. Koulutusjärjestelmämme tukee elinikäistä oppimista, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä hyödyntää uusia oppimismenetelmiä. Rajavartiolaitoksen toiminta on järjestetty hyvän hallintotavan mukaisesti, tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen.

Turvallisuusviranomaisena Rajavartiolaitos joutuu puuttumaan ihmisten perusoikeuksiin. Vastaavasti valvonta-, pelastus- ja muiden tehtävien johdosta joudutaan käyttämään paljon kalustoa, joka tuottaa sisäministeriön mittakaavassa merkittävästi hiilidioksidipäästöjä. Lieventääkseen turvallisuustehtävissä aiheutuvia haittoja ihmisten perusoikeuksille, Rajavartiolaitos noudattaa tarkoin lakia ja hyvän hallinnon periaatteita. Rajavartiolaitoksen hiilijalanjälkeä puolestaan pienennetään valvontatekniikkaa kehittämällä ja hyödyntämällä sekä ottamalla käyttöön vähäpäästöisiä ajoneuvoratkaisuja.

Arvioinnissa tunnistettiin kokonaisuuksia, joissa Rajavartiolaitos voi erityisesti kehittää toimintaansa edistääkseen kestävästä kehityksestä.

Tunnistetut kokonaisuudet ovat liitetty viiteen kestävän kehityksen tavoitteeseen, niille on määritetty toimenpiteet sekä toimeenpanon ja vaikuttavuuden mittarit. Toimeenpano sisältyy Rajavartiolaitoksen toiminnan ja talouden suunnitteluprosessiin sekä Rajavartiolaitoksen tulostavoitteisiin. Seurannassa hyödynnetään olemassa olevaa tuloksellisuuden seurantajärjestelmää sitä tarvittaessa kehittämällä.

Kuva 5. Rajapartio suorittamassa rajavalvontaa rajakoiran avustuksella.

Valitut kestävät kehityksen tavoitteet, joiden saavuttamista Rajavartiolaitoksen toimenpiteillä erityisesti tuetaan, ovat seuraavat:

- **Tavoite 3: Terveys ja hyvinvointi**

Lisätään henkilöstön työssäviihtyvyyttä, parannetaan terveyttä ja vähennetään poissaoloja, kehitetään toimitiloja.

- **Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista**

Kehitetään Rajavartiolaitoksen ympäristönsuojelua ja vähennetään riskejä ympäristön saastumiseen.

- **Tavoite 13: Ilmastotekoja**

Vähennetään Rajavartiolaitoksen hiilidioksidipäästöjä.

- **Tavoite 14: Vedenalainen elämä**

Kehitetään ympäristövahinkojen torjuntaa ja vähennetään omasta toiminnasta johtuvaa ympäristön kuormitusta.

- **Tavoite 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto**

Varmistetaan ja kehitetään Rajavartiolaitoksen hyvää hallintoa ja oikeusvarmuutta.

Seuraavissa alaluvuissa on kerrottu kuinka kestävän kehityksen tavoitteiden kautta suunnitellut Rajavartiolaitoksen toimenpiteet ovat toteutuneet ja kuinka niissä on onnistuttu valittujen mittareiden perusteella.

Kuva 6. Rajavartiolaitoksen valitsemat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

3.1.1 Terveys ja hyvinvointi - lisätään henkilöstön työssäviihtyvyyttä, parannetaan terveyttä ja vähennetään poissaoloja, kehitetään toimitiloja

Toimenpide - kehitetään koko organisaation osaamista työkykyjohtamisessa

Työkykyjohtaminen on yksi Rajavartiolaitoksen strategisen henkilöstöjohtamisen osa-alueista ja sen jalkauttaminen organisaation eri tasoille tapahtuu osana henkilöstöstrategian jalkauttamista. Vuoden 2021 aikana valmisteltiin työkykyjohtamisen tueksi kokonaan uusi ohjausasiakirja ”Työkyvyn tukeminen Rajavartiolaitoksessa”. Vuoden 2021 aikana työkykyjohtamisen osaamista kehitettiin hallintoyksiköiden päällikköryhmissä sekä Rajavartiolaitoksen eri virkaurakursseilla.

Aloitettu työ työkykyjohtamisen osaamisen lisäämiseksi näkyi jo vuoden 2021 aikana vähentyneinä sairauspoissaoloina sekä monipuolistuneina tapoina tukea henkilöstön työhönpaluuta poissaolon jälkeen. Vuonna 2021 Rajavartiolaitoksen sairauspoissaolojen keskiarvo oli 6,4 henkilötyövuotta kohden (vuonna 2020 7,3).

Sairauspoissaolojen kehitys Rajavartiolaitoksessa

	2019	2020	2021
Sairauspoissaolopäivät per HTV	7,7	7,3	6,4

Taulukko 2. Sairauspoissaolojen kehitys Rajavartiolaitoksessa viimeiseltä kolmelta vuodelta.

Toimenpide - lisätään työterveyshuollon palvelutuottajan ja työnantajan välistä vuorovaikutusta

Rajavartiolaitos määrittä yhdessä työterveyshuollon palvelutuottajan kanssa uusia toimintamalleja, joiden tavoitteina on luoda Rajavartiolaitokseen yhdenmukainen, laadukas ja työkykyjohtamista tukeva työterveyshuolto. Seuraavat kuusi toimintamallia kuvattiin ja otettiin käyttöön vuoden 2021 aikana: 1) Hallintoyksiköiden ja työterveyshuollon palvelutuottajan välisen työterveysyhteistyön tiivistäminen – toimintaohje ja raportointipohja tapaamisiin. 2) Koordinoivat tiimit (työterveyslääkäri- ja hoitaja) työterveyshuoltoon jokaiselle Rajavartiolaitoksen hallintoyksikölle: tehtävänä työterveyshuollon toimijoiden koordinointi sekä työkykyseuranta ja -raportointi hallintoyksikön alueella 3) Työpaikkaselvitysprosessi Rajavartiolaitoksessa ja prosessiin kuuluvat sähköiset esikyselyt 4) Kansainvälisiin tehtäviin osallistuvan henkilöstön työterveyshuollon periaatteet 5) Räätelöidyt Mieli kuntoon - ja TULE-kuntoon -toimintamallit 6) Palveluskelpoisuusluokan ja työkykyarvion perusteiden määrittäminen.

Toimenpide - toimeenpannaan päivitetty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Rajavartiolaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitettiin vuonna 2021. Suunnitelmaan lisättiin kokonaan uutena osana toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden määrittely ja tavoitteiden asettaminen. Suunnitelmassa määritettiin yhteensä seitsemän tavoitetta tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi Rajavartiolaitoksessa.

Suunnitelman toimeenpanon näkyvin osa on ollut organisaation ja työntekijöiden osaamisen lisääminen. Vuoden 2021 lopulla annettiin jokaiselle hallintoyksikölle tehtäväksi perustaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta käsittelevät ja edistävät työryhmät, joiden toimikaudeksi määritettiin kuluva vuosi 2022. Tämän lisäksi osaamista kehitetään aktiivisella sisäisellä viestinnällä intranetissä.

Toimenpide - kehitetään TURVA-järjestelmän käyttöä

Rajavartiolaitoksessa käytössä olevan TURVA-järjestelmän yksi osa on työ- ja palvelusturvallisuuden liittyvä kokonaisuus. TURVA-järjestelmää käytetään myös Rajavartiolaitoksen meriturvallisuusjärjestelmän poikkeamahavainnoista raportointiin.

Vuoden 2021 aikana aloitettiin uuden häirintä-lomakkeen laadinta TURVA-järjestelmään. Työyhteisössä tapahtuvan häirinnän, syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen ja selvittäminen on yksi tärkeä prosessi turvallisen työympäristön luomiseksi. Uusi lomake tarjoaa luottamuksellisen kanavan tuoda esille työyhteisössä havaittua häirintää, syrjintää ja epäasiallista kohtelua. Lomake tulee henkilöstön käyttöön kesän 2022 aikana.

Toimenpide - päivitetään työ- ja palvelusturvallisuuden liittyvä ohjeistus

Työ- ja palvelusturvallisuuden ohjausasiakirjan RVLPAK B.2 voimassaoloaika päättyy vuoden 2022 lopussa. Asiakirjan päivitystyö käynnistettiin vuoden 2021 aikana ja päivitystyössä huomioidaan *Työterveys- ja työturvallisuusstandardi ISO 45001* ("Työterveys- ja turvallisuusjärjestelmät. Vaatimukset ja niiden soveltamisohje").

Toimenpide - toimeenpannaan toimitilojen parannusohjelma

Rajavartiolaitoksen toimitilojen kehittämisohjelma etenee yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Tavoitteena on aikaansaada Rajavartiolaitokselle terveelliset ja turvalliset työskentelyolosuhteet. Kehittämisohjelman kohteista valmistuivat vuoden 2021 aikana muun muassa Raja-Joosepin uusi rajatarkastusasema ja Immolassa uusi esikuntarakennus

Rajavartiolaitoksella on kuitenkin edelleen useita toimitilakohteita, joiden perusparannuksen tai kunnostuksen toteutus ovat siirtyneet. Senaatti-kiinteistöjen mukaan tämä tilanne jatkuu, ellei vuokratasoon saada pysyvää korotusta.

Kuva 7. Tietokonemallinnus tulevasta Immolan esikunta-alueen uudesta ruokalarakennuksesta.

3.1.2 Vastuullista kuluttamista – kehitetään Rajavartiolaitoksen ympäristönsuojelua ja vähennetään riskejä ympäristön saastumiseen

Toimenpide - päivitetään Rajavartiolaitoksen ympäristöasioiden hallintamalli ja jalkautetaan siihen sisältyvät toimenpiteet käytännön toimintaan kaikilla tasoilla

Pysyväisasiakirja RVLPAK D.32 Rajavartiolaitoksen ympäristöasioiden hallinta on uudistettu vuoden 2021 aikana ja se astui voimaan 1.3.2022. Pysyväisasiakirjassa on määritetty ympäristöasioiden hallinnan vastuut Rajavartiolaitoksessa sekä ympäristövastuullisen toiminnan periaatteet aihealueittain:

- Ympäristöriskien hallinta
- Ympäristövahingot, lähetä piti -tilanteet, valitukset ja selvityspyynnöt
- Luvat ja rekisteröinnit
- Kuljetukset, liikenne ja harjoitustoiminta
- Merenkulun ympäristönsuojelu
- Ilmailun ympäristönsuojelu
- Kemikaalit
- Materiaalitehokkuus ja jätehuolto
- Ampumaradat.

Toimenpide - parannetaan käytössä olevia energiaratkaisuja ja jätehuoltojärjestelmää yhteistyössä Seenaatin kanssa

Immolan ja Onttolan kasarmialueilla laadittiin ulkoalueiden jätteenkeräyksen suunnitelmat, joiden tavoitteena on parantaa jätehuollon kierrätysastetta ja helpottaa jätteen lajittelua. Ivalon kasarmialueen kierrätysmahdollisuuksia parannettiin lisäämällä biojätteen ja metallin keräysastiat alueelle.

Kuva 8. Immolan uudessa ruokalarakennuksessa on myös sotilaskoti ja liikuntatilat.

Toimenpide - uusitaan polttoaineen jakeluasemat vastaamaan lainsäädännön vaatimuksia

Jakeluasemien vaatimustenmukaisuuden varmentamiseksi toteutetaan selvitystyö vuonna 2022. Jakeluasemien uudistaminen tullaan toteuttamaan selvityksen ja tarkastusten tulosten perusteella.

Toimenpide - kartoitetaan ympäristöriskikohteet ja parannetaan niiden riskien hallintaa

Öljyhiilivedyillä pilaantuneita maa-alueita kunnostettiin vuonna 2021 Inarin Näätämössä sekä Lieksassa Kokkojärvellä ja Lieksassa Lemiaholla.

Käytöstä poistettuja ja luovutettuja kohteita tutkittiin pilaantumisen varalta kesällä 2021 Parikkalassa kahdella kiinteistöllä, joilla on ollut Rajavartiolaitoksen ampumaradat. Pilaantuneet maat on tarkoitettu puhdistaa syksyllä 2022.

Toimenpide - tehostetaan jätteen kierrätystä toimitiloissa ja vuokra-asunnoissa

Jätehuolto-ohje laadittiin osana pysyväisasiakirjaa RVLPAK D.32 ja julkaistiin intranetin ympäristövastuu-osiossa.

Toimenpide - tuetaan hankintojen ja puitesopimusten kestävä kehityksen

Hankintatoimen henkilöstöä on koulutettu ympäristökriteerien huomiointiin hankinta-asiakirjoissa. Rajavartiolaitoksen hankinnoissa hyödynnetään muun muassa Hansel Oy:n kestävä kehityksen puitesopimuksia.

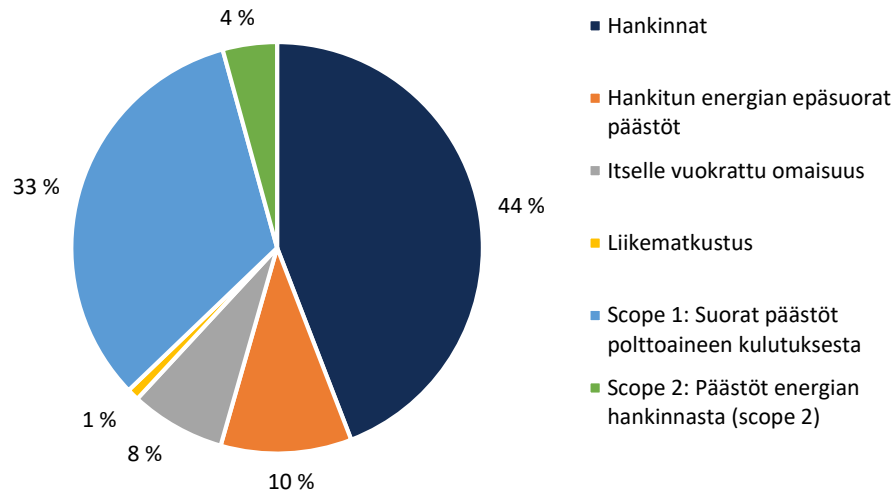
Kuva 9. Inarin Näätämön vanhan jakeluaseman maan kunnostustyöt vuodelta 2021.

3.1.3 Ilmastotekoja – vähennetään Rajavartiolaitoksen hiilidioksidipäästöjä

Sisäministeriön tavoite on pienentää ministeriön hallinnonalan virastojen hiilijalanjälkeä vuoden 2018 tasosta 75 % vuoteen 2035 mennessä. Rajavartiolaitos on osallistunut sisäministeriön hiilijalanjälkilaskentaan vuodesta 2018 lähtien. Rajavartiolaitos käyttää rajojen valvonnassa kalustoa, joka kuluttaa merkittävästi polttoainetta tehtävien ja olosuhteiden luonteesta johtuen. Logistiikan lisäksi kiinteistöjen energiankulutus ja hankinnat muodostavat huomattavan osuuden hiilijalanjäljestä. Jälkeä pienennetään ajoneuvokaluston uusimisella vähäpäästöisiin, suosimalla aluskaluston polttoaineena uusiutuvia vaihtoehtoja ja tekemällä kiinteistöjen energiatehokkuuden saralla tiivistä yhteistyötä Senaatti-kiinteistöjen ja hankinnoissa Hanselin kanssa.

Rajavartiolaitoksen hiilidioksidipäästöjen prosentuaalinen jakauma (%) 2018-2021

Kaavio 1. Rajavartiolaitoksen hiilidioksidipäästöjen jakauma vuosilta 2018-2021.

Lähde: Sisäministeriön hallinnonalan CO₂-laskentataulukko.

Toimenpide - siirrytään hallinnollisissa ajoneuvoissa hybridiratkaisuihin hankintasuunnitelman mukaisessa aikataulussa ja tutkitaan mahdollisuuksia sähkö-ajoneuvojen käyttöön ja selvitetään edellytykset laajentaa sähköajoneuvojen latausmahdollisuuksia

Rajavartiolaitokseen hankittiin suunnitelman mukaisesti vuoden 2021 aikana yhteensä kahdeksan plug-in-hybridiautoa. Määrä on 26,7 % hallinnollisten autojen kokonaishankintamäärästä. Laskennallisesti näiden nyt hankittujen autojen hiilidioksidipäästöjä vähentävä vaikutus on noin 15 000 kg vuodessa.

Sähköautojen latausmahdollisuuksia laajennetaan suunnitelmallisesti latausta vaativien lataushybridi- tai sähköautojen hankinnan yhteydessä.

Kuva 10. Rajavartiolaitoksen hybridi-ajoneuvokalustoa.

Toimenpide - otetaan käyttöön biopolttoaineet soveltuvissa ajoneuvoissa

Rajavartiolaitoksen ajoneuvokalustossa ei ole toistaiseksi siirrytty biopolttoaineiden käyttöön kustannussyistä. Päästövähennykset on toteutettu edellisen toimenpidekohdan mukaisesti.

Rajavartiolaitoksen uusimmassa venekalustossa, kuten rannikkovene 20 -luokan veneissä on jo valmius käyttää kokonaan biopohjaista nestemäistä polttoainetta. Partiovene-luokan veneiden elinkaaripäivityksen mid-life update, MLU jälkeen tämä mahdollisuus saadaan myös joko osaan tai kaikkiin partioveneisiin.

Vanhimpaan käytössä olevaan aluskalustoon biopohjaiset polttoaineet eivät sovellu ilman merkittäviä teknisiä muutostöitä.

Toimenpide - siirrytään ulkovartiolaiva Turvall biokaasuun ja muissa mahdollisissa alus- ja veneluokissa biopolttoaineisiin rahoituksen salliessa

Ulkovartiolaiva Turva käyttää polttoaineena nesteytettyä maakaasua, LNG:tä. Aluksella on testannut vuonna 2021 myös kokonaan uusiutuvan biokaasun käyttöä hyvällä menestyksellä. Teknistä estettä siirtyä käyttämään laivalla pelkästään biokaasua ei ole, mutta sen käytön lisääminen edellyttää merkittävää korotusta polttoainemäärärahaan. Laskennallisesti paras panos-tuotossuhde saavutetaan seosuhteella 70 % biokaasua ja 30 % fossiilista maakaasua, jolloin laskennallinen CO₂ päästöjen vähenemä on noin 50 %.

Kuva 11. Ulkovartiolaiva Turva.

Toimenpide - huomioidaan uusien vartiolaivojen ja muiden kalustohankkeiden suunnittelussa energiatehokkuus ja ympäristöystävällisyys sekä terveys ja hyvinvointi

Sekä vartiolaivahankkeessa että aloitetussa kevyiden ilmatyynyalusten hankinnoissa on määrittelyssä huomioitu energiatehokkuus sekä käytettävien polttoaineiden ympäristöystävällisyys. Uusiutuvien polttoaineiden hyödyntämismahdollisuus on huomioitu. Kustannustehokas käyttösuhde tuottaa samalla mahdollisimman hyvät päästöt, jotka muutenkin on suunniteltu voimassa olevien määräysten mukaisiksi.

Raportin laadintavaiheessa täydennettiin tämä toimenpide edistämään myös tavoitteen kolme (Terveys ja hyvinvointi) toteutumista, koska vartiolaivahankkeessa ja muiden pinta-alusten valinnassa pyritään edistämään myös tämän tavoitteen toteutumista. Laivat ja veneet voivat olla niissä työskenteleville ihmisille meluisia ja epäergonomisia työympäristöjä, millä on haitallinen vaikutus tehokkuuteen, jaksamiseen ja terveyteen. Pinta-alusten valinnassa tullaan antamaan painoarvoa muun muassa koneiden melulle, tärinälle, sopivalle lämpötilalle sekä työskentely-ympäristön ergonomialle.

Toimenpide - mahdollistetaan virkamatkojen tekeminen tapauskohtaisesti ympäristöystävällisimmän ja taloudellisimman vaihtoehdon mukaan

Rajavartiolaitos laajensi Palkeiden palvelujen käyttöä vuonna 2017 ja keskitti matkustuspalvelujen tuottamisen matkustuspalveluryhmään. Tämä mahdollisti tehokkaan ja luotettavan tuen virkamiehille vastuulliseen ja ympäristöystävälliseen virkamatkojen suunnitteluun. Valtion matkustusstrategian linjaukset julkaistiin intranetissä ja viraston virkamatkustamista koskevan pysyväismääräyksen päivitystyö valmistuu vuoden 2022 aikana. Koronapandemian oppien myötä siirryttiin yhä laajempaan etäkokoustamiseen ja vuonna 2021 uusittiin Rajavartiolaitoksen etätöitä koskeva ohjeistus laajentaen etätöiden määrää 80 %:iin. Koronapandemian vuoksi palautetut sisäraajatarkastukset kasvattivat kuitenkin vuonna 2021 Rajavartiolaitoksen operatiivisista tehtävistä johtuvaa virkamatkustamisen määrää.

Toimenpide - kehitetään verkkokoulutuspakettien ja simulaattoreiden käyttöä koulutuksesta johtuvan matkustamisen vähentämiseksi

Rajavartiolaitos kehitti vuoden 2021 aikana verkkokoulutusympäristöä ja otti käyttöön eNalle-verkkokoulutusportaalin alkuvuodesta. Simulaattorikoulutukseen osallistui 390 henkilöä (ei sisällä varusmiesten simulaattorikoulutusta). Vuoden 2021 määrät toimivat pohjatietona simulaattorikoulutuksen kehityksen seuraamiselle, aikaisempaa tietoa kokonaismäärästä ei ole käytettävissä. Simulaattoreita käytetään merenkulun, meripelastuksen, operatiivisen kenttätoiminnan johtamisen ja Virve-radion käytön koulutukseen. Simulaattoreiden käytöllä vähennetään harjoitustoiminnan aiheuttamaa matkustamista alusten ja autojen käytön osalta. Lisäksi harjoituspäivän aikana pystytään harjoittelemaan useampi erilainen skenaario verrattuna merellä ja maastossa toteutettuihin harjoituksiin. Radiosimulaattori mahdollistaa myös etäopetuksen.

Kuva 12. Koronaviruksen aiheuttamat olosuhde-
muutokset lisäsivät Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja
lisäsivät virkamatkustamista. Kuvassa rajavarti-
miehet sisärajavallvonnan tehtävissä Tornion ra-
janylityspaikalla.

3.1.4 Vedenalainen elämä - kehitetään ympäristövahinkojen torjuntaa ja vähennetään omasta toiminnasta johtuvaa ympäristön kuormitusta

Toimenpide - toimeenpannaan Rajavartiolaitoksen valvontajärjestelmien uudistamishanke

Vuonna 2020 käynnistyneen RAVALU-hankkeen toimeenpanoa jatkettiin vuonna 2021 suunnitelman mukaisesti. Merialueen tekninen valvontajärjestelmä uudistetaan osana RAVALU-hanketta. Uudistuva valvontateknikka luo omalta osaltaan edellytyksiä Rajavartiolaitoksen merellisten yksiköiden tarkoituksenmukaiselle ja kustannustehokkaalle käytölle, muun muassa vähentämällä tarvetta meriliikenteen tunnistamistarkoituksessa tehtävälle partioinnille merialueella. Lisäksi ajanmukainen sensorikalusto edellyttää nykyistä vähemmän huoltokäyntejä ulkosaariston sensorikohteilla, kun järjestelmien vika-herkkyys laskee ja luotettavuus kasvaa.

Toimenpide - toimeenpannaan Ulkovartiolaiva 2025 -hanke, jossa korvataan kolme elinkaaren päässä olevaa ulkovartiolaivaa kahdella uudella ulkovartiolaivalla. Hankkeessa ympäristöarvot ja kestävä kehityksen tavoitteet ovat esillä korkealla prioriteetilla

Tavoitteisiin päästään kehittyneen energiatehokkuuden kautta, joka vähentää alusten polttoainekulutusta ja täten myös päästöjä vähintään samassa suhteessa. Aluksissa on mahdollista käyttää kotimaista nesteytettyä biokaasua, mikä edelleen parantaa alusten päästötasetta ja tukee ulkomaalaisesta fossiilisesta polttoaineesta luopumista sekä kotimaisen kiertotalouden elinvoimaisuutta. Aluksiin suunniteltu hybridikoneisto vähentää alusten polttomootoreiden käyttötunteja, mikä edelleen edesauttaa ympäristötavoitteiden saavuttamista.

Kuva 13. Dornier-valvontalentokone.

Kuva 14. Dronet kuuluvat Rajavartiolaitoksen uuteen valvontajärjestelmään.

Toimenpide - valmistaudutaan korvaamaan Dornier-valvontalentokoneet uusilla koneilla

Valvontalentokoneiden korvaamiseen on myönnetty rahoitus. Tavoitteena on, että uudet koneet olisivat käytössä viimeistään vuonna 2027. Uusien koneiden nykyaikaisten sensorien avulla valvonnan tehokkuus kasvaa. Lisäksi itse ilma-aluksilta vaaditaan parempaa suorituskykyä, kuten suurempi nopeus, toiminta-aika ja -matka. Nämä ominaisuudet mahdollistavat valvonnan ulottamisen kauemmas ja valvontaan kuluvan suhteellisen lentoajan vähenemisen. Ilma-alusten valinnassa pyritään huomioimaan voimalaitteiden mahdollisuus hyödyntää uusiutuvaa lentopolttoainetta.

Lentokoneiden valinnassa pyritään edistämään myös tavoitteen kolme (Terveys ja hyvinvointi) toteutumisesta. Ilma-alukset voivat olla niissä työskenteleville ihmisille meluisia ja epäergonomisia työympäristöjä, millä on haitallinen vaikutus tehokkuuteen, jaksamiseen ja terveyteen. Lentokoneiden valinnassa tullaan antamaan painoarvoa koneiden melulle, tärinälle, miellyttävälle lämpötilalle sekä työskentelyympäristön ergonomialle.

Toimenpide - valvontalentokoneet ovat keskeisessä roolissa ympäristövahinkojen torjunnassa

Luvattomia aluspäästöjä valvotaan merialueella suoritettavilla valvontalentoilla. Havaittujen öljypäästöjen määrä on laskenut koko 2000-luvun ajan erityisesti kattavan valvonnan sekä hallinnollisen öljypäästömaksujärjestelmän ja merenkulun ympäristösuojelulain vaikutuksesta. Rajavartiolaitoksen kalustolla suoritettavien valvontalentojen lisäksi ympäristövahinkojen ja luvattomien aluspäästöjen valvonnassa hyödynnetään Euroopan meriturvallisuusviraston (EMSA) satelliittivalvontaa sekä Ruotsin ja Viron kanssa tehtävää lentovalvontayhteistyötä. Rajavartiolaitoksen Dornier-kaluston ikääntymisen aiheuttamat tekniset haasteet koneiden toimintakyvyn ylläpidossa ovat vaikuttaneet valmiuteen ja valvontatehtävien suorittamiseen.

Toimenpide - kehitetään öljyntorjuntakaluston varastointia ja valmiutta

Rajavartiolaitos on kehittänyt ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta vuoden 2021 aikana saattamalla loppuun kilpailutukset kolmen valmiusaluksen käyttövalmiudesta sellaisilla merialueilla, joilla Rajavartiolaitoksen tai Merivoimien alukset eivät säännönmukaisesti operoi. Nämä sopimusvalmiusaluksat osallistuvat myös Rajavartiolaitoksen järjestämiin harjoituksiin. Merivoimien kanssa jatketaan yhteistyötä ympäristövahinkojen torjunta-alusten valmiuden ylläpidossa. Ympäristövahinkojen torjuntakaluston varastointia kehitetään keskittämällä torjuntakalusto neljään, lähtökohtaisesti palvelukonseptilla toimivaan keskusvarastoon, sekä luomalla erikseen määritettävälle merivartioasemille nopea ensilähdön toimintavalmius ympäristövahinkojen torjuntatilanteisiin. Varastoverkoston kehittäminen pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2022 aikana.

Toimenpide – osallistutaan ympäristölle vaaraa aiheuttavien riskihylkyjen kartoitukseen

Raportin laadintavaiheessa nousi esille vastuullisuussuunnitelmaan lisättävä uusi toimenpide vedenalaisen elämän säilyttämiseksi, koska Rajavartiolaitos osallistuu ympäristölle mahdollisesti riskejä aiheuttavien hylkyjen kartoittamiseen ja saneeraukseen operatiivisten ydintoimintojensa sallimissa puitteissa. Toimintaan käytetään sukeltajia sekä vedenalaisen toiminnan välineistöä, kuten ROV (Remote Operated Vehicle).

Kuva 15. Öljyvahinkojen torjuntaharjoitus avomerellä.

Toimenpide - kehitetään kansallista ja kansainvälistä ympäristövahinkojen torjunnan osaamista Itämeren piirissä

Rajavartiolaitos on osallistunut aktiivisesti Itämeren ympäristövahinkojen torjuntayhteistyöhön (HELCOM) siitä huolimatta, että koronarajoitukset ovat vaikeuttaneet yhteistoimintaa. Rajavartiolaitos on jatkanut ympäristövahinkojen torjuntayhteistyön kehittämistä kahdenvälisesti Ruotsin, Viron ja Venäjän ympäristövahinkojen torjunnan vastuuviranomaisten kanssa.

Lisäksi Rajavartiolaitos edustaa Suomea myös muilla kansainvälisillä ympäristövahinkojen torjuntafoorumeilla, kuten Kööpenhaminan sopimuksen piirissä. Suomessa järjestettiin Itämeren maiden yhteinen öljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntaharjoitus elokuussa 2021 (BALEX DELTA 2021). Harjoitukseen osallistui yksiköitä seitsemästä Itämeren rantavaltiosta. Torjunta-aluksia oli mukana yhteensä 17. Kansallista merialueen öljy- ja aluskemikaalivahingon torjunnan tilaa selvitetiin laajalla verkkokyselyllä vuoden 2021 lopussa. Kyselyn tuloksia hyödynnetään kansallisen toiminnan jatkokehittämisessä. Rajavartiolaitoksen johdolla on käynnistetty Suomen valtakunnallisen ympäristövahinkojen torjuntastrategian päivittytyö. Rajavartiolaitoksen johtamaa ympäristövahinkojen torjunnan neuvottelukuntaa hyödynnetään kansallisen suorituskyvyn kehittämiseen.

Toimenpide - valvotaan metsästystä ja kalastusta

Rajavartiolaitoksen liikkuvat partiot valvovat metsästystä ja kalastusta osana maarajalla sekä merialueella suoritettavaa rajojen valvontaa. Vuoden 2021 aikana Rajavartiolaitos teki 3 853 (3 285/2020) metsästyslain säännöksiin liittyvää tarkastusta ja 2 096 kalastuslain säännöksiin liittyvää tarkastusta (2 404/2020).

Euroopan unionin valvonta-asetus yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattamiseksi edellyttää, että kaikkien jäsenvaltioiden on ylläpidettävä kalastuksenseurantakeskuksia, joiden tehtävänä on ammattikalastustoiminnan ja pyyntiponnistuksen seuranta. Rajavartiolaitos hoitaa myös neuvoston valvonta-asetuksessa tarkoitettun kalastuksenseurantakeskuksen tehtävät.

Rajavartiolaitos tutkii myös sen valvottavaksi säädettyjen muiden säännösten noudattamatta jättämiset. Metsästyksen ja kalastuksen osalta Rajavartiolaitoksen tutkimat rikostapaukset ovat sen omassa valvontatoiminnassaan paljastamia rikoksia. Vuonna 2021 Rajavartiolaitos aloitti esitutinnan 80 luonnonvararikoksen (123/2020) osalta. Alueellisesti näistä rikoksista valtaosa (51) oli merialueella ja rannikolla toimivien merivartiostojen tutkimia tapauksia. Merialueella tapauksista valtaosa oli kalastusrikoksia. Lisäksi 29 esitutkintaa aloitettiin pohjoisella itärajalla toimivien rajavartiostojen toimesta. Tällä alueella rikostutkinnat painottuvat metsästyksrikoksiin.

Kuva 16. Rajavartiolaitoksen liikkuvat partiot valvovat metsästystä.

Etenkin pohjoisella itärajalalla Rajavartiolaitos paljastaa valvontansa yhteydessä epäiltyjä törkeitä metsästysrikoksia. Yleinen törkeän metsästysrikoksen tekotapa on suurpetojen metsästäminen kiellettyä ravintohoukutinta apuna käyttäen. Yleensä ravintohoukutin on haaska, jossa käytetään kuolleen kotieläimen ruhoa. Tällainen haaska pilaa usein ympäristöä ja myös vesistöä. Näissä tilanteissa metsästysrikokseen liittyy samalla myös ympäristörikos.

Vesilintujen metsästyksessä lyijyhaulien käyttö on kielletty lyijyn myrkyllisyyden vuoksi. Vesilinnustukseen liittyvällä metsästyksen valvonnalla on osaltaan kyetty tehostamaan myös vedenalaisen ympäristön suojelua. Aina rikokseen syyllistynyttä ei pystytä selvittämään. Viranomaisten suorittama näkyvä valvonta osaltaan ennalta ehkäisee rikoksia ja paljastaminen keskeyttää jo alkaneen rikollisen teon. Valvonta edesauttaa viranomaisten tavoitteita rikosten ennalta ehkäisemisestä ja ympäristövahinkojen torjumisesta.

Kuva 17. Rajavartiomies tutkimassa haaska.

3.1.5 Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto - varmistetaan ja kehitetään Rajavartiolaitoksen hyvää hallintoa ja oikeusvarmuutta

Toimenpide - kehitetään koulutusta, viestintää ja tiedottamista hyödyntäen monipuoliset koulutus- ja viestintäkanavat

Rajavartiolaitoksen tietohallinnon tehtävänä on täyttää ne lainsäädännölliset vaatimukset, jotka kohdistuvat omiin ja toisten rekisterinpitäjien tietoaineistoihin ja tietojenkäsittelyyn. Näitä tehtäväkokonaisuuksia ovat julkisuusperiaatteen toteuttaminen tietojenkäsittelyssä ja tietojärjestelmissä, sekä tietoturvallisuudesta ja tiedonhallinnasta huolehtiminen

Tietoturvan ja tietosuojan merkitys korostuu muuttuvassa digitaalisessa maailmassa ja tietojärjestelmien kehittyessä. Henkilöstön osaaminen ja ymmärrys tietoturvallisuudesta on merkittävässä osassa Rajavartiolaitoksen toimintaa. Tietoturvallisuuden koulutusta kehitetään Rajavartiolaitoksessa jatkuvasti.

Rajavartiolaitoksen viestintä tukee hyvää ja vastuullista hallintoa. Rajavartiolaitos on vuoden 2021 aikana kehittänyt viestintää niin verkkopalveluidensa julkaisujärjestelmien kuin sisältöjenkin osalta sekä panostanut viestinnässä tarvittaviin resursseihin. Tarpeet verkkopalveluiden saavutettavuudelle ja käytettävyydelle ovat muuttuneet vuosien kuluessa, joten nykyaikaiset viestintäratkaisut ja suunnitelmallinen sisällöntuotanto ovat edellytys luotettavalle ja ajantasaiselle tiedon välittämiselle kansalaisten ja yhteistyökumppanien käyttöön. Osana kehitystyötä viestinnän henkilöresurssia on lisätty ja kohdennettu aiempaa enemmän verkossa tarjottavien sisältöjen tuottamiseen ja päivittämiseen.

Rajavartiolaitoksen viestinnällä tuetaan viraston strategisten tavoitteiden toteutumisen lisäksi myös toiminnan läpinäkyvyyttä. Rajavartiolaitos on ottanut käyttöön uudistetut verkkosivut sekä täysin uuden journalistista sisältöä tarjoavan Rajamedia-sivuston. Häiriö- ja kriisitilanteiden viestinnässä on otettu käyttöön varasivusto, joka varmistaa kansalaisten kannalta oleellisten tietojen saannin poikkeus-tilanteissa. Uusien teknisten ratkaisujen avulla tiedon saatavuutta ja palveluiden esteettömyyttä on parannettu merkittävästi. Lisäksi henkilöstön osaamista verkkopalveluiden saavutettavuudessa on kehitetty. Kielellisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi tarjoamme tietoa tällä hetkellä suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi ja pohjoissaamen kielellä.

Toimenpide - toteutetaan asiakaskyselyt selvittääksemme kansalaisten kokemukset yhdenvertaisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta Rajavartiolaitoksen toiminnassa

Rajavartiolaitos toteutti asiakaskyselyn rajanylityspaikoillaan marras-joulukuussa 2021, millä selvitettiin asiakkaiden kokemuksia yhdenvertaisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta. Kysely toteutettiin ulkopuolisen toimittajan tekemänä kymmenellä rajanylityspaikalla ja kyselyyn vastasi noin 1000 rajanylittäjää. Otannan luotettavuuteen vaikuttaa koronapandemian takia rajoitettu rajaliikenne, minkä vuoksi rajanylityskenteen profiili poikkesi tavanomaisesta ja painottui varsinkin itärajan rajanylityspaikoilla ammatiliikenteen harjoittajiin.

Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden arvio kokonaisuudesta oli erinomainen (asteikko 1-5, arvosana 4,8). Asiakkaat kokivat rajanylityspaikan opasteet selkeiksi (4,9), Rajavartiolaitoksen henkilöstön toiminta rajatarkastuksessa koettiin asialliseksi ja puolueettomaksi (4,9), asiakkaat kokivat palvelun olleen rajatarkastusten yhteydessä kohteliasta (4,9), asiakkaat saivat rajanylityspaikalla palvelua sellaisella kielellä jota ymmärsivät riittävästi (4,8), asiakkaat kokivat rajanylityspaikan toimitilat fyysisesti esteettömiksi ja saavutettaviksi (4,8) ja asiakkaat kokivat, että Rajavartiolaitoksen viestintä on tavoittanut heidät hyvin (4,7).

Toimenpide - huolehditaan tehokkaasta laillisuusvalvonnasta, sisäisestä tarkastuksesta ja korruption vastaisesta toiminnasta

Rajavartiolaitoksen sisäisen laillisuusvalvonnan tavoitteena on edistää toiminnan laatua ja hyvää hallintoa. Laillisuusvalvonnan kautta pystytään myös paljastamaan ja saattamaan asianmukaiseen menettelyyn havaittu lainvastainen toiminta. Laillisuusvalvonta toimii sekä ennalta estävästi että jälkikäteenä kontrollikeinona.

Rajavartiolaitoksen esikunta ja muut hallintoyksiköt ovat valvoneet toiminnan lainmukaisuutta Rajavartiolaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa koskevan määräyksen edellyttämällä tavalla ja työsuunnitelman mukaisin tarkastuksin. Rajavartiolaitoksessa on tullut vireille 69 hallintokantelua vuonna 2021 ja hallintokanteluasioita on ratkaistu yhteensä 81 kappaletta. Näistä hallinnollista ohjausta annettiin 15 asiassa. Tarvittaessa päivittäistoiminnassa esiin tulleita asioita on otettu tarkasteltavaksi myös niin sanottuina omina aloitteina (5 kpl).

Kansalaisten kirjallisia yhteydenottoja tuli Rajavartiolaitokseen vuonna 2021 edelleen valtava määrä, noin 26 000 kpl (2020: 21 500 kpl ja 2019: 1250 kpl), pääasiassa covid-19-pandemiaan liittyvien matkustusrajoitusten vuoksi. Varsinaisia kansalaispalautteita ei ole ollut mahdollista erotella erikseen näiden yhteydenottojen joukosta, mutta palautteita on annettu esimerkiksi rajavartijoiden käytöksestä ja toiminnasta, kielitaidosta, rajatarkastusten järjestelyistä ja ruuhkautumisesta sekä lentotoiminnasta aiheutuneesta melusta. Hallintoyksiköt ovat kertoneet hyödyntävänsä palautteita muun muassa koulutuksessa ja toiminnan kehittämisessä.

Eduskunnan oikeusasiamies (EOA) ja yhdenvertaisuusvaltuutettu (YVV) ovat pyytäneet Rajavartiolaitokselta lausuntoja ja selvityksiä heillä vireille tulleisiin kanteluasioihin (EOA 8 kpl, YVV 1 kpl). Eduskunnan apulaisoikeusasiamies antoi 2021 vuonna 12 ratkaisua Rajavartiolaitosta koskevissa asioissa, joista kaksi oli niin sanottua toimenpideratkaisua ja yksi ratkaisu saatettiin tiedoksi ja huomioon otettavaksi. Muut käsitellyt asiat eivät aiheuttaneet toimenpiteitä.

Rajavartiolaitoksen toiminnasta tuli vireille 2021 vuonna 27 uutta hallintovalitusta. Hallintotuomioistuinten ratkaisivat 2021 vuonna yhteensä 26 Rajavartiolaitosta koskevaa valitusta, joista kolmessa Rajavartiolaitoksen päätös kumottiin.

Rajavartiolaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa koskevaan raporttiin (RVL Dno-2022-257) on koottu tarkemmin laillisuusvalvonnan toimenpiteitä ja havaintoja vuodelta 2021.

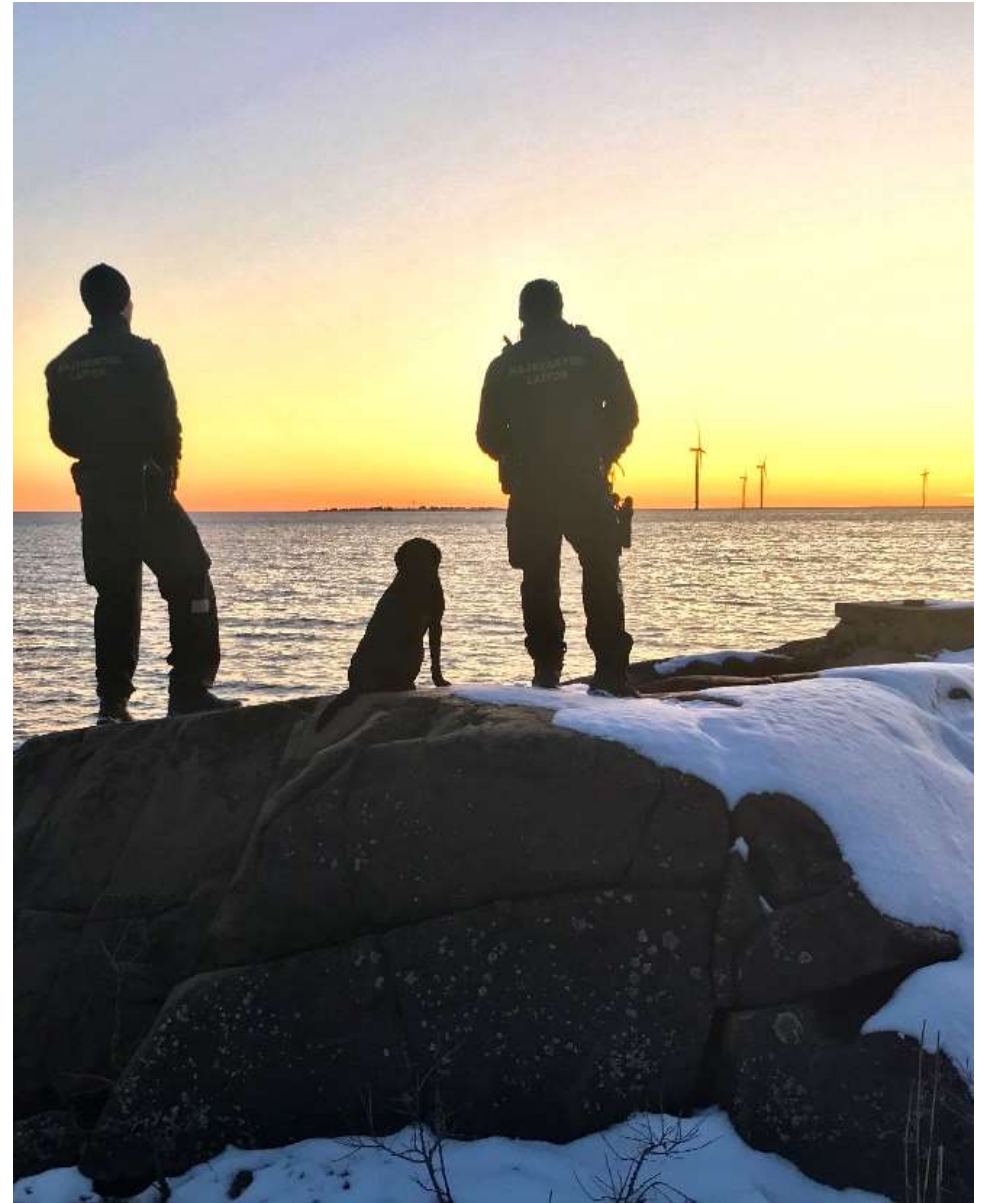
Operatiivisten tietojärjestelmien omavalvonta toteutettiin vuonna 2021 suunnitelman mukaisesti.

Kuva 18. Rajavartiomies Helsinki-Vantaan lentokentällä.

4 Vastuullisuusraportin laadinta

Rajavartiolaitoksen vastuullisuusraportti on laadittu Rajavartiolaitoksen esikunnan osastojen sekä suunnittelu- ja talousyksikön eri toimialojen asiantuntijoiden toimesta. Raportin laadintavaiheessa nousi esille vastuullisuussuunnitelmaan täydennettäviä uusia toimia, joilla Rajavartiolaitos voi edistää kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Tämä on hyvä osoitus kestävä kehityksen eteen tehtävän toiminnan jatkuvasta muutoksesta ja organisaation sekä sen työntekijöiden osaamisen lisääntymisestä. Raportin sisältöä on tarkasteltu ja kommentoitu sen valmisteluvaiheessa valmistelusta vastaavia osastoja sekä suunnittelu- ja talousyksikköä edustavien henkilöiden toimesta yhteisessä toiminnan ja talouden suunnittelu- ja seurantatyöryhmässä (TOTARY). TOTARY:n käsittelyn jälkeen raporttiluonnos on toimitettu kommentoitavaksi ja lausuttavaksi Rajavartiolaitoksen yhteistoimintalautakunnalle, jonka kommentit otettiin huomioon tarvittavin osin ennen raportin esittelyä Rajavartiolaitoksen osastopäällikkökokoukselle (OPK). OPK:n käsittelyn jälkeen raportti esiteltiin Rajavartiolaitoksen päällikölle, joka vahvisti raportin omalla katsauksellaan (Rajavartiolaitoksen johdon katsaus).

Kuva 19. Rajapartio katsomassa auringonlaskua rajakoiran kanssa meren äärellä.